

INTERJÚ PETROVICS VILMOSSAL

I. A foglalkozás rövid összefoglalása

A foglalkozás nem egybefüggő, hanem különálló elemekből áll, melyek szolgálhatják a témakörre való ráhangolódást, a korszak életmódjának közelebbi megismerését, politikai, társadalmi aspektusainak végiggondolását. Vizsgálhatjuk általuk a történelmi események lakosságra való hatását, illetve megvitathatjuk az események kapcsán felmerülő emberi dilemmákat. A felsorolt elemek elsősorban **új információt feldolgozó**, illetve az eddigi ismereteket rendszerező, valamint **gondolatébresztő foglalkozásokhoz** ideálisak gimnazista korosztály részére. A különböző óraelemek történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek, magyar nyelv és irodalom, dráma valamint osztályfőnöki óratervbe is beilleszthetők.

Nevelési célok:

A tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően.

A tanuló ismerje meg a diktatúrák működési mechanizmusát; tudja, hogy faji vagy osztályalapon, a bűnbakkezelés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeztek meg, telepítettek ki, vagy gyilkoltak meg, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozták a szabadságjogait.

Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja.

Belátja, hogy a szovjet megszállás és a kommunista diktatúra a lakosságot szabadságjogaiban korlátozta.

A tanuló képes a visszaemlékezők által megélt események lehetséges hátterének feltérképezésére.

Képes az önálló, kritikus gondolkodásra az események értelmezése kapcsán.

Kerettantervi tartalmak, fogalmak:

Forradalom (és ellenforradalom), a kommunista diktatúra kiépítése, diktatúra, osztályharc

Kerettantervi tartalmak, fogalmak (magyar nyelv és irodalom):

szövegértés, szövegalkotás, értelmezés, hangnemi kevertség

Az óraelem felhasználásának vázlatos összefoglalása:

- Az '56-os forradalom és az azt megelőző történelmi, szellemi környezet témájához kapcsolódó ismeretek (pl.: életmód, politikai környezet) elmélyítése a drámapedagógia eszközeivel (páros és csoportos munka) és forráselemzés által
- Ugyanezen témakör feldolgozása forráselemzés által
- Nonverbális kommunikáció dekódolása
- A kidolgozott feladatok frontális megbeszélése

II. A feladatok előkészítése

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

A feladatokhoz használt eszközök előkészítése (projektor, a forrásszövegeket tartalmazó feladatlapok)

A tervezett óraelemektől függően az interjú megtekintése házi feladatként is feladható, de az óra folyamán közösen is megnézhetjük.

Az első feladatutasítás **házi feladatként** is adható, ha az otthoni, egyéni megtekintés az előnyösebb az óra szempontjából.

Amennyiben a diákok még – korosztályukból adódóan – nem ismerkedtek meg a 20. század vonatkozó történelmi eseményeivel, megkérjük őket, hogy az órára olvassák el az általunk kiosztott vázlatos összefoglalót. (Elhagyható.)

III. Órai munka – a feladatok menete

A feladatok során elsősorban a megélt történelemmel, a nagy horderejű eseményekkel szemben a történelmet megélt kisember nézőpontjával foglalkozunk, a forradalom mindennapjaival.

Az interjú közös megtekintése előtti feladatutasítások:

(Házi feladatként is adható, ha az otthoni, egyéni megtekintés az előnyösebb az óra szempontjából.)

1. Az interjú megtekintése közben a tanulók írják össze, milyen indokokat sorakoztat fel a visszaemlékező a harcoktól való távolmaradásával kapcsolatban!
2. A tanulók soroljanak fel legalább három különböző elbeszélői hangnemet, ami a visszaemlékező előadásmódjában megjelenik. (Pl.: tragikus, ironikus, patetikus stb.)
3. Milyen összefüggésben állhat az elbeszélés tempójának változása a felidézett tartalommal?

A feladatok megoldásait közösen megbeszéljük.

Konkrét interjúrészlethez kapcsolódó feladat: (25 perc) – páros munka

Az alábbi feladatsor történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek órába illeszthető be. A forradalom kialakulásának okaira közvetve mutat rá, a diktatúra működésének mechanizmusát érzékelteti az oktatás szegmensén keresztül.

A diákok párban dolgoznak, így a feladatok során felvetődő kérdéseket lehetőségük van megvitatni.

00:30 – 01:14 és 01:58 – 02:44: A visszaemlékező ezekben a részletekben a tanulmányi előmenetelével kapcsolatos lehetőségeiről beszél.

Az elhangzottak alapján mely társadalmi réteg tagja lehet a visszaemlékező?

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

1. (A következő táblázatot és az ahhoz kapcsolódó feladatokat érdemes a többi forrást megelőzően külön kiosztani/kivetíteni a tanulóknak, hogy azok megoldásakor valóban csak a táblázat adataira és saját gondolataikra támaszkodjanak.)
 - Az alábbi táblázat adatai alapján állapítsd meg, milyen a társadalmi rétegekkel kapcsolatos törekvések, célkitűzések lehettek meghatározóak az oktatáspolitikában a kommunista hatalomátvétel után?
 - Mik lehetnek ezen törekvések előnyei és hátrányai?

Tanév	Munkás	Paraszt	Egyéb
1937/38	1779	314	50 256
1950/51	33 830	22 640	39 254
1955/56	46 039	25 029	29 536

A középiskolákban nappali oktatásban tanulók száma és megoszlása származás szerint

2. Az alábbi forrás a szakérettségi jelenségéről szól.
 - Állapítsd meg, milyen problémákat rejtett magában az érettségivel nem rendelkező munkás- és parasztfiatalok képzése!
 - Az ezzel kapcsolatos jelentés megfogalmazása milyen összefüggésben van a rendszer kritizálhatóságával?

„1948 őszétől 1955-ig a minisztérium szakérettségi tanfolyamokat szervezett. Ez az előbb egy-, majd kétéves bentlakásos tanfolyam a középiskolát nem végzett munkás- és parasztfiatalok számára tette lehetővé, hogy két középiskolai tantárgyból érettségi vizsgát tegyenek, majd az ezeknek megfelelő főiskolai vagy egyetemi szakon folytassák tovább tanulmányaikat. (...)

Egy 1954 júliusából származó minisztériumi jelentés arról számol be, hogy a felsőoktatásban tanuló >>szakérett<< hallgatók többsége >>politikailag fejlettebb, öntudatosabb, jobban megedződött a problémák leküzdésére, mint a többi hallgató. Jobban kiveszik a részüket a társadalmi munkából, gyakran többféle feladattal is megbízzák őket. Talán ez a megterhelés is hozzájárult ahhoz, hogy a szakérett hallgatók tanulmányi eredménye alacsonyabb volt az átlagnál, s hogy a magasabb évfolyamokra már mintegy a felük lemorzsolódott.<<”

3.
 - Az alábbi forrás alapján állítsd fontossági sorrendbe a felsőoktatásba jelentkezők felvételének kritériumait!
 - Milyen következményekkel járhat ez a kritériumrendszer?

¹ <http://mek.oszk.hu/01800/01893/html/12.htm#fn18>

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

„1952. május 12-én minisztertanácsi határozatot hoztak arról, hogy a főiskolai és egyetemi tanulmányokra jelentkezőket írásbeli és szóbeli felvételi vizsga alapján válasszák ki. A vizsgabizottság >>mérlegeli a jelölt világnézetét, a jelleméről kialakult benyomást, társadalmi helyzetét, pszichológiai adottságait, testi alkalmasságát; az utóbbiakat a vizsgabizottság véleménye alapján, az előbbieket pontozással.<<A keretszámok továbbra is érvényben maradtak: ezután is gondosan ügyelni kellett arra, hogy az egyes karokon megfelelő legyen a hallgatók szociális összetétele és a nők aránya. A tanulmányi szempont csak ezután következett: >>Ha a jelentkezők száma jelentősen felülmúlja a megadott keretet szociális kategóriánként is, akkor a tanulmányi eredményeket kell fokozott mértékben figyelembe venni<< - utasít egy felvételi irányelveket tartalmazó korabeli leirat.”²

4. Az alábbi idézetek a felsőoktatási intézmények tanulói összetételére, illetve a pedagógusképzésre vonatkoznak. Válaszold meg a velük kapcsolatos kérdéseket!
- Milyen megfontolás húzódhat meg az értelmiség háttérbe szorítása és a pedagógustársadalom átszervezése mögött?
 - A szaktanítók képzése milyen módon befolyásolhatta az oktatás minőségét?

„Az ötvenes évek közepére sikerült elérni, hogy az egyetemekre és főiskolákra felvettek több mint 66%-a munkás és paraszt származású legyen. Az értelmiségi szülők gyermekeinek jóval nehezebb volt bejutniuk a felsőoktatásba, 1955-ben a jelentkezők közel 69%-át nem vették fel.”

„Az általános iskolák rendszerének kiépítésével párhuzamosan megnőtt az igény a szaktanárok iránt. Ezek képzését kezdetben a tanítók átképzésével próbálták megoldani. 1947 nyarán elkezdődtek az első szaktanítói tanfolyamok: két nyáron át tartó kurzus és közben egyéves egyéni tanulás után tehettek vizsgát és szerezhettek képesítést az első átképzett tanítók. 1950 őszétől a szaktanítók képzése hároméves tanfolyam keretében történt. A kurzusokat a nyári szünetekben tartották, s évközi egyéni konzultációkkal egészítették ki. Az itt szerzett oklevél már egyenértékű volt a pedagógiai főiskolákon szerzhető általános iskolai tanári oklevéllel.”³

A feladatok megoldásait közösen megbeszéljük.

Konkrét interjúrészlethez kapcsolódó feladat: (12 perc) – páros munka

06:37 – 08:22: Ebben a részletben a visszaemlékező a saját forradalomhoz való viszonyáról beszél. Azt mondja: „Nem hívtak, de nem mentem volna.”

A tanulókat két csoportra osztjuk. Egy tanuló (sorsolás vagy önkéntes jelentkezés alapján) a visszaemlékező alakját jeleníti meg.

A tanulók egyik csoportja a visszaemlékezőt a forradalmi tevékenységre buzdító társak szerepéből szólal meg.

² <http://mek.oszk.hu/01800/01893/html/12.htm#fn18>

³ <http://mek.oszk.hu/01800/01893/html/12.htm#fn18>

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

A másik csoport a visszaemlékezőt a harcoktól visszatartó belső gondolatokat szólaltatja meg.

Az interjúban/interjúrészletben elhangzottak és saját ismereteik alapján írjon mindenki egy saját, a csoportja feladatának megfelelő mondatot!

A tanulók két csoportja egymással szemben, egymástól körülbelül két lépésre felsorakozik úgy, hogy a két sor egy „folyosót/utat” alkosson. Ezen az úton halad végig lassan a visszaemlékezőt játszó diák. Akik előtt elhalad, azok elmondják kitalált mondatukat. A gondolatok felváltva hangozzanak el a harcba invitáló és a visszatartó belső hangot képviselő tanulóktól.

Az út végén közösen megbeszélhetjük, az elhangzottak alapján merre billent a mérleg a visszaemlékezőt játszóban, illetve mi volt a többiek benyomása a gondolatok kapcsán.